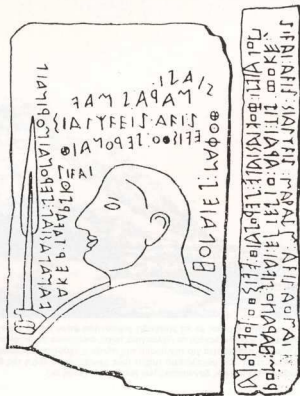

1. Απόσπασμα τοιχογραφίας σε καφενείο του χωριού Κονιδιάς, φιλοτεχνημένης από το ζωγράφο Γρηγόρη Παπαμαλή το 1912, τη χρονιά δηλαδή της αρχηγού της Αργοναυτικής εκστρατείας Ιάσωνα από τη Λήμνια βασίλισσα Υψιπύλη στο παλάτι της. Χωρίς αρχαία ή νεότερη εικονογραφική παράδοση κλειστικά από το μύθο, την πρώτη μνημειακή εικόνα τού συναπαντήματος των δύο ηρώων, με σαφή τον υπαινιγμό στο γνωστό ερωτικό σμιξιμό τους, παράσταση επιλέχθηκε για να ιστορήσει, επιπλέον, με γλώσσα συμβολική, το εθνικοασκευθευτικό όραμα των ντόπιων, τη λύτρωση της Λήμνου από

Ἐς Λῆμνον φιλάτην

Με την ομηρική ποιητική λαλιά εμφανίζεται η Λήμνος στη σκηνή των ιστορικών χρόνων ανάκρατώντας κομμάτια από το προϊστορικό παρελθόν της συνυφασμένα με το μύθο: Υπαινικτικές οι αναφορές στο πέρασμα των Αργοναυτών απ' το νησί και στο ερωτικό σμιξιμό της βασίλισσάς του Υψιπύλης με τον Ιάσωνα. Κι ο γιος τους Εύνηος, μια γενιά αργότερα, βασιλιάς τώρα αυτός της Λήμνου, να συναλλάσσεται με τους Αχαιούς πολιορκητές της αντικρινής Τροίας (Ιλ. Η, 468), τον ίδιο καιρό που ο Φιλοκτήτης, *κρατέρ' ἄλγεα πάσχων*, απ' την κακοφορμισμένη του φιδοπληγή, στέναζε στο νησί, παρατημένος απ' τους συντρόφους του (Ιλ. Β, 718-725). Αυτά και άλλα, διάσπαρτα στα έπη. Μα εκείνο που προέχει, ο τρόπος που σφιχτόδεσε ο Όμηρος το νησί με το όνομα του θεϊκού χαλκιά, του Ήφαιστου. Εκεί έπεσε ο θεός, όταν ο Δίας χολωμένος τον εκσφενδόνισε απ' τον Όλυμπο. Εκεί θα στήσει το εργαστήρι του, κι έκτοτε θα του είναι η Λήμνος γαϊάων πολύ φιλάτη... *άπασέων* (Οδ. θ, 284-285),

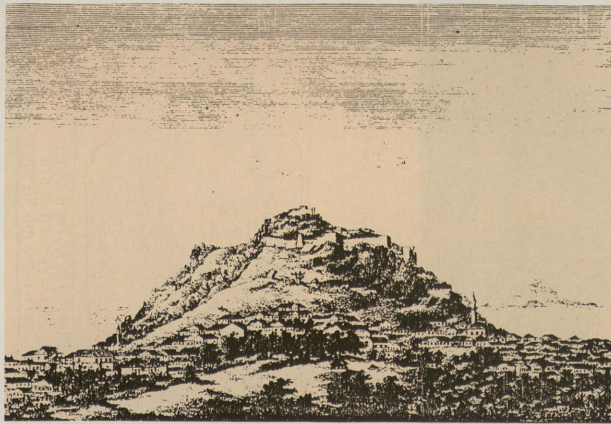
2. Η περίφημη στήλη των Κορινθίων με τυρρηνική επιγραφή και παράσταση πολεμιστή. Βρέθηκε τυχαία το 1885 και έκτοτε τράβηξε το ζωηρό ενδιαφέρον επιγραφολόγων και ιστορικών ως μοναδικής σημασίας στήλη μαρτυρία για το πέρας των Τυρρηνών από τη Λήμνο. Τελευταίο τέταρτο του 6ου αι. π.Χ. Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο Αθηνών.

απελευθέρωσης της Λήμνου. Θέμα, η υποδοχή του στο θέμα αυτό, έστις ο Πατριάρχης αντλώντας από μια σειρά ενδείξεων πείθουν όμως πως η ίδια αυτή τον τουρκικό ζυγό (φωτ. Άσπας Αρώνη-Κότσαλη).

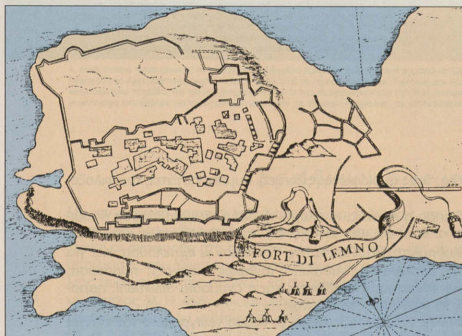
με τους αρχέγονους κατοίκους της, τους αγριόφωνους Σίντιες, συμπαραστάτες του φιλόξε-
νους.

Ἐυκτίμενον πτολίεθρον στον Ὀμηρο η Λήμνος, κι ακόμη, ἡγαθέη, ἀμιχθαλόεσσα (=ομι-
χλώδης). Αργότερα της δόθηκαν οι προσωδυμίες Σιντήης, απ' τους παλαιάτατους κατοίκους
της, και Ὑπιπύλεια, από την πολυθρύλητη βασιλίσσά της. Την είπαν κι ἀμπελούσα. Και για
την ηφαιστειώδη φύση της την αποκάλεσαν Αἰθάλεια (αἰθαλος=καπνός), πυρδέσσα,
Vulcania. Από το 1205, σε ενετικό έγγραφο, παραδίδεται και η ονομασία *Stalimeni*, παρα-
φθορά προφανώς της φράσης ἑς τη Λήμνο (εις την Λήμνο).

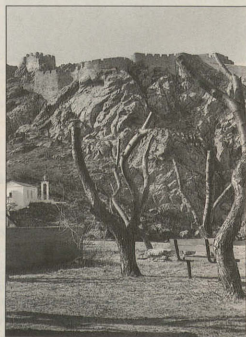
Πίσω από τις όποιες τροπές ιστορικής μοίρας του νησιού το καίριο γεωγραφικό του στίγμα
ἐν θρακίᾳ θαλάσῃ, στην είσοδο του Ελλησπόντου, σχεδόν στο μέσον της απόστασης από
τον Ἄθω στην Τρωάδα. Θαλάσσιο σταυροδρόμι με βαθύκολπα αραξοβόλια, θέση-κλειδί και
στα πράγματα της ειρήνης και στου πολέμου τα πράγματα. Και ναυτική βάση, ορμητήριο,
οχυρό και τόπος εξορίας. Έτσι, από αρχαιοτάτων χρόνων ως τις μέρες μας.

3. Άποψη της Μύρινας με τη βραχώδη χερσόνησο όπου και το κάστρο. Σχέδιο του O. F. von Richter από το «Wallfahrten auf dem Morgenland» (1822). Τα λεγόμενα Πελοισικά τείχη, σωζόμενα σε διάφορα σημεία του κάστρου, αποτελούν μάρτυρες της σημασίας που είχε ήδη από την αρχαιότητα για την άμυνα της πόλης η σχύρωση της βραχώδους χερσαίνισου της. Στις αρχές του 12ου αι. χτίζονται τα πρώτα βυζαντινά τείχη. Στο μεγαλύτερο τμήμα τους χρωστούν τα τείχη της Μύρινας τη σημερινή τους μορφή στις συντονισμένες οχυρωματικές εργασίες της ενετικής δυναστείας των Navigajosi (13ος αι.).

4. Κάτοψη του κάστρου της Μύρινας, από το «Archipelago» (1688) του V. M. Coronelli.

5. Τα τείχη του κάστρου της Μύρινας, ιδωμένα από το Ρωμείο Γιάλο (φωτ. Όλγας Βαξεβανέρη).

ΣΥΝΟΠΤΙΚΟ ΧΡΟΝΟΛΟΓΙΚΟ ΔΙΑΓΡΑΜΜΑ ΤΗΣ ΛΗΜΝΟΥ (513 π.Χ. - 1912)

513-511 π.Χ. Μετά την εκστρατεία του Δαρείου εναντίον των Σκυθών, ο Πέρσης στρατηγός Οτάνης καταλαμβάνει τη Λήμνο και ορίζει ως ηγεμόνα της τον Λυκάργητο.

510-509 π.Χ. Με την κατάκτησή του από τον Μιλτιάδη, το νησί περνά σε αθηναϊκή κυριαρχία.

493-479 π.Χ. Για δεύτερη φορά, στη διάρκεια των Μηδικών πολέμων, γνωρίζει η Λήμνος την περσική κατοχή.

479-405 π.Χ. Το νησί ξαναγίνεται αθηναϊκή κτήση. Από το 475 π.Χ. μέλος της Συμμαχίας της Δήλου. Γύρω στο 450 π.Χ. εγκαθίστανται στα εδάφη του Αθηναίοι κληρούχοι. Στη διάρκεια του Πελοποννησιακού πολέμου ακολουθεί την Αθήνα στις πολεμικές της επιχειρήσεις.

405-346 π.Χ. Μετά την ήττα των Αθηναίων στους Αιγός ποταμούς (405 π.Χ.), η Λήμνος περνά στην εξουσία της Σπάρτης, έως το 394 π.Χ. Με την Ανταλκίδειο ειρήνη (386 π.Χ.) έγινε και πάλι αθηναϊκή κτήση. Το 351 π.Χ. δέχεται την επίθεση του Φιλίππου Β' της Μακεδονίας. Σύμφωνα με τη συνθήκη ειρήνης του Μακεδόνα βασιλιά με τους Αθηναίους (346 π.Χ.), παραμένει αθηναϊκή κληρονομία.

321-146 π.Χ. Μετά το θάνατο του Μ. Αλεξάνδρου η Λήμνος γίνεται αντικείμενο συνεχών διεκδικήσεων μεταξύ των Επιγόνων και των Αθηναίων. Οι τελευταίοι, με προσφυγή τους στη Ρώμη (166 π.Χ.), καταφέρνουν να ξανακερδίσουν το νησί έως την οριστική υποταγή του στους Ρωμαίους (146 π.Χ.).

267-269 μ.Χ. Το νησί υφίσταται τις καταστροφικές επιδρομές των Γότθων και των Ερούλων.

- **1207.** Έως την χρονιά αυτή αποτελεί η Λήμνος τμήμα του Βυζαντινού κράτους ως καίρια ναυτική βάση με κρατικά ναυπηγεία από τον 7ο αι. Την περίοδο βασιλείας του Κωνσταντίνου Ζ' Πορφυρογέννητου εμφανίζεται ενταγμένη στο Ναυτικό Θέμα του Αιγαίου. Έναν περίπου αιώνα αργότερα, στις αρχές του 12ου αι., χτίζονται στη Μύρινα οχυρωματικά τείχη.

1207-1279. Ο Βενετός Filocalo Navigajoso, καταλαμβάνοντας με τον στόλο του τη Λήμνο, εγκαθιστά τη δυναστεία των Navigajosi, η οποία τελεί υπό την επικυριαρχία της φραγκοκρατούμενης Κωνσταντινούπολης. Για την αμυντική θωράκιση του νησιού κατασκευάζονται την περίοδο αυτή μια σειρά οχυρωματικών έργων, που συνεχώς θα βελτιώνονται.

1279-1453. Κατά τους δύο αυτούς παραγμένους αιώνες η Λήμνος υπάγεται και πάλι στο Βυζαντινό κράτος. Υφίσταται πολλαπλές λεηλασίες από τους στόλους κυρίως των Βενετών. Ανάμεσα στους άλλους διοικητές του νησιού, αναφέρονται και οι: Θεόδωρος, Μιχαήλ και Δημήτριος Παλαιολόγοι.

1453-1464. Με την άλωση της Κωνσταντινούπολης, κύριοι της Λήμνου γίνονται οι Cattilusi της Λέσβου, φόρου υποτελείς στους Τούρκους. Το 1457, οι Λατίνοι Σταυροφόροι καταλαμβάνουν το νησί. Από το 1459 έως το 1464 θα παραμείνει υπό τουρκική κατοχή.

1464-1478. Στη διάρκεια του Βενετοτουρκικού πολέμου της περιόδου αυτής η Λήμνος βρίσκεται στην κυριαρχία των Βενετών. Γνωρίζει επιθέσεις και λεηλασίες Τούρκων πειρατών. Το 1478, ο Σουλεϊμάν πάσας πολιορκεί το κάστρο του Κότζινου. Ηρωική δράση της κόρης του νησιού, Μαρούλας, που για τα κατορθώματά της την αποκάλεσαν Αργεία Τελέσιλα, ένοπλη Παλλάδα, Ζαν ντ' Άρκ της Λήμνου.

1478-1912. Στη διάρκεια της μακραίωνης τουρκοκρατίας οι κάτοικοι της Λήμνου θα υποστούν τις ολέθριες συνέπειες από τον νέο Βενετοτουρκικό πόλεμο (1684-1699) καθώς και από τους Ρωσοτουρκικούς πολέμους (1768-1774, 1787-1792). Για σύντομο μόνο διάστημα (1656) καταλαμβάνουν το νησί οι Βενετοί. Ο ρωσικός στόλος υπό τον Αλέξανδρο Ορλώφ κυριεύει, το 1770, ολόκληρη τη Λήμνο, αναγκάζεται όμως να αποχωρήσει μετά την αποτυχία του κατά την πολιορκία του κάστρου της Μύρινας. Από το 1480 αναβιώνει η φήμη της *Λημνίας γης*, περίπτωση από την αρχαιότητα για τις ιαματικές της, όπως πιστευόταν, ιδιότητες. Στην εκμετάλλευσή της είδαν οι Τούρκοι μια προσοδοφόρο επιχείρηση.

1912. Το πρώτο νησί που απελευθερώνει ο ναύαρχος Κουντουριώτης από τον τουρκικό ζυγό με την έναρξη του Α' Βαλκανικού πολέμου (5 Οκτ.) είναι η Λήμνος (8 Οκτ.), λόγω της σημαίνουσας γεωστρατηγικής της θέσης.